יהואש

פון דער וועלט און יענער

PROPERTY OF
Brooklyn Jewish Center

1913

פאַרלאַג „אויפגאַנג״
ניו-יאָרק

אונזערע שדים

עס איז שוין פון לאנג געזאָגט געוואָרען, אז אַלצדינג וואָס דער מענש בעשאַפט, בעשאַפט ער אין זיין אייגענער געשטאַלט, און שדים, רוחות, שפוקען און גלגולים זיינען ניט קיין יוצא מן הכלל.

אַלע טראָגען דעם פרצוף־פנים און די קאַראַקטער־שטריכען פון דעם מענשען און איטליכער פון זיי איז גע־פורעמט אין דעם פורעם פון דעם פאָלק וואָס האָט איהם אויף דער וועלט געבראַכט.

ווען אַלע מענשען זאָלען פערשווינדען פון דעם ערד־קוגעל און עס זאָלען איבערבלייבען בלויז די דעמאָנאָ־לאָגיען אָדער גייסטער־ביכער פון די פערשיעדענע פעל־קער, וואָלט מען שטודירענדיג די שדים זיך געקענט לייכט מאַכען א בעגריעף פון די נאַציאָנען וואָס האָבען אמאָל געלעבט.

דער דייטשער „קאָבאָלד", דער ענגלישער „בוגי־מען", דער נאָרוועגישער „טראָל", דער רוסישער „ביעשי" און אונזער אייגענער „ניט־גוטער", זיינען אזוי פערשיע־

דען איינער פון דעם צווייטען, ווי דער דייטש און דער ענגלענדער און דער נאָרוועג און דער רוס און דער איד זיינען אנדערס איינער פון דעם אנדערען.

דער אונטערשייד פון א לאָרעליי וואָס קאמט איהרע גאָלדענע האָאר ביי דעם ברעג פון דעם רהיין און צויבערט דעם נאאיווען פארליעבטען פישער אין וואסער אריין, ביז דער שווארצער פאנענקע וועלכע קריכט ארויס פון הינטער דער הרובע שבת פאר נאכט ווען די בעלי בתים זיינען אוועק צו מעריב — איז אזוי ווייט, ווי פון א בלאָנדער דייטשער שיקסע ביז א צאינה־וראינה־אידענע, וואָס מע האָט איהר צו דער חופּה אָפּגעגאָלט דעם קאָפּ. דאָס קעניגרייך פון גייסטער איז זעהר גרויס. עס איז א ממשלה פאר זיך און ווען איהר נעהמט זיך מיט דער דער דאָזיגער לופטיגער בעפעלקערונג נעהנטער בעקענען, ווערט איהר נישתומם פון דער אונגעהייער גרויסער צאָהל פון מינים אין וועלכע זיי זיינען איינגעטהיילט — אלע אָנגעפּרוכפּערט אין דער רייכער פאנטאזיע פון דעם פאָלק.

איך צווייפעל אויב מיר אידען וואָלטען געוואונען דעם פּריז אויף א שדים־קאָנקורס. די גויים האָבען אונז, אין דער צאָהל פון מינים שטארק אריבערגעיאָגט. מיר האָבען, דאנקען גאָט, גענוג און דארפען זיך בכלל מיט אונזערע שדים ניט שעהמען. אָבער מיר האָבען ניט אזוי פיעל זאָרטען, ווי, לאָמיר זאָגען, די דייטשען. אויסער וואָס איהר וועט ביי זיי געפינען די מינים וואָס זיינען אונז אזוי גוט בעקאנט, און וואָס האָבען אונז געשראָקען אין די פינסטערע ווינטער־נעכט, ווען דער בעהעלפער פלעגט אונז אָפּפיהרען פון חדר — האָבען זיי

אזעלכע ניט־אידישע ארטיקלען ווי, וואסער־מיידלעך, ניקסען, בארג־מענשלעך, וואלד־מענשלעך, פעען און נאָך כהנה וכהנה.

אלס א פּראָדוקט פון דעם פאָלקס פאנטאזיע שפּיגעלט אָפּ די שדים־וועלט אלע זיינע פערשיעדענע שטימונגען, פרעהליכע און אומעדיגע, אלע לוינעס און לייךענשאפטען, צאָרן, ליעבע, אייפערזוכט, בעוואונדערונג, טרייהייט און אזוי ווייטער.

צווישען דעם מענשען'ס בעגעהר און זיינע כחות איז זעהר א גרויסער מרחק. טויזענדער זאכען וואָס דער מענש וויל און חלש'ט טהאָן, איז ער צוליעב זיין פיזישער בעשרענקטקייט און אָהנמעכטיגקייט, ניט אים שטאנד צו פערווירקליכען. דערפאר איז ער זיך נוקם מיט זיין איינבילדונגס־קראפט. ער בעשאפט שדים און גייסטער וועלכע פעררוכטען אלערליי אונמעגליכע ארבייטען און מאכען אזעלכע קונצען וועלכע ער אליין וו י ל נעבאך טהאָן, אָבער ק ע ן נ י ט. דאָס הייסט, אויב ער אליין קען קיין וואונדער ניט בעווייזען, טהוט ער עס לכל הפּחות דורך א שליח, דורך שדים און גייסטער.

מען קען די דאָזיגע בעהויפּטונג נאָך ווייטער ציהען און זאָגען, אז יענע זאכען וואָס דער מענש אליין ט אָ ר ניט טהאָן צוליעב א מאָראלישען פערבאָט, אָבער צו וועלכע עס ציהט איהם דער מאגנעט פון זינד — יענע זאכען לאָזט ער אָפּט טהאָן זיינע שדים און ניט־גוטע, און האָט אונבעוואוסטערהייד הנאה דערפון... דערביי איז זיין געוויסען ריין, דען נאָך אלעמען טהוען עס דאָך שדים, וועלכע זיינען טמא און פערשאָלטען...

ווי פריהער געזאָגט, זיינען אַלע קלאַסען פון גייסטער און שפּוקען וואָס געפינען זיך ביי אידען, דאָ ביי גויים אויך. ניט מעהר, ביי אונז האָבען זיי אַן עכט־אידיש אויסזעהן.

דערפאַר אָבער זיינען ביי אונז כמעט ווי ניטאָ קיין ג ו ט ע גייסטער, אויסער אפשר דער ג ו ל ם וועלכען מע קען קוים אריינרעכענען אין דער פאַמיליע פון גייסטער. ער ווערט בלויז פאַבריצירט אויף אַ געוויסע צייט, און איז תמיד אונטער דער קאָנטראָלע פון זיין פּרינציפּאַל. פערוועלט זיך זיין בעל הבית, פערוואַנדעלט ער איהם אין איין רגע צוריק אין אַ שטיק לעהם, און זיין גאַנצע גדולה איז געענדיגט... דעריבער איז ער דאָך טאַקי אַ גולם...

אָבער אַלע אונזערע אנגעזעהענע שדים זיינען ביי אונז נ י ט ־ ג ו ט ע, זיי שאַדען דעם קערפּער און דעם גייסט. זיי לויערען נאָכאַנאַנד אראָפּצופיהרען פון דרך הישר, מיט אַלערליי קונצען. זיי נעהמען אָן אַלערליי גע־שטאַלטען, פון חיות, און בהמות און זאַכען, און טהוען אָפּ אַלע מיני קאָמענדיאַנטסקע שפּיצלעך, אבי דעם מענשען'ס נשמה אריינצופאַנגען אין זייער נעץ און איהם אריבערציהען אין דער טומאה אריין...

מיר האָבען לחלוטין ניט קיין נאַטור־גייסטער. אזוי ווי מיר האָבען וועניג וואָס געהאַט צו טהאָן מיט דעם וואַלד־ און פעלד־ און וואַסערלעבען האָבען מיר ממילא ניט קיין וואַלד־ און פעלד־ און וואַסער־גייסטער. איך מיין איבערהויפּט אַזעלכע וואָס טהוען קיין שלעכטס ניט, נאָר אים געגענטהייל, העלפען נאָך אויס ווען מ'ע בעהאַנ־

דעלט זיי גוט, אזוי ווי למשל די געפעליגע באַרג־מענשלעך און די ליעבליכע פעען.

אונזערע שדים זיינען לויטער שלעכט. קיין גוטער האָאר איז אויף זיי ניטאָ.

אַ סך פון די גוי'אישע שדים, ווי ס'איז בעוואוסט, זיינען אייגענטליך א ר ו נ ט ע ר ג ע ק ו מ ע נ ע געטער, ווען דאָס קריסטענטהום איז אָנגענומען געוואָרען צווישען די גערמאַנישע פעלקער, האָבען די גרים ניט געקענט דירנישט, מיר־נישט, פּטור ווערען פון זייערע אָפּגעטער, דאָס האַרץ האָט פּשוט ניט געלאָזען. האָט מען זיי פערוואַנדעלט אין גייסטער, געגעבען ווי מען זאָגט, אַן אָטסטאַוונקע, מיט האַלבען געהאַלט...

מ י ר האָבען ניט אַזעלכע פּענסיאָנירטע געוועזענע געטער... אַ שד איז תמיד געוועזען אַ שד, אַ שוואַרצע פערזעהענים, וואָס מע מוז דריי מאָל אויסשפּייען, זיין נאָמען דערמאָנענדיג...

דער אידישער גאָט האָט דעם מאָנאָפּאָל אויף אַלצדינג וואָס איז גוט, און אויב ער ערלויבט אַז שדים זאָלען זיך ארומטרייבען, איז דאָס בלויז מיט דעם תנאי, אַז זיי זאָלען זיין שלעכט דורך און דורך, און ניט מאַכען קיין פילאַנטראָפּישע אָנשטעלען...

.1912